

”Viden er vores
vigtigste krydderi”

 **kost &
ernæringsforbundet**
mestre i mad & sundhed

Vores værdier

- Kvalitetsbevidst
  - Professionalisme
  - Ansvarlighed
  - Brugerorienteret
  - Faglig stolthed
- S: sæson
I: intensitet
M: måltidet
R: rør ved os gennem smag
E: elsk det, du gør

Hvorfor skal vi kunne smage maden?

Fedt

Energi, kilojoule

Sødt

Energi, kilojoule

Salt

Mineraler og salte – elektrolytiske balance

Bittert

Giftige stoffer

Surt

Skærper appetitten, forbedre fordøjelse,
Fraholder os fra at spise umoden frugt og harske fedtstoffer

Umami

Tilgængelig næring af protein og aminosyrer

Umami

Evolutionær udvikling

Hvad er umami?

- Grundsmag – anerkendt i 2000-2002 da forskere fandt receptorer på tungen som er følsom overfor umami
- Umami består af det naturlige kemiske stof *glutamat* som findes i mange råvarer
- Glutamat kan indgå *smagssynegi* med andre naturlige forekommende kemiske stoffer og danne mere kompleks umami
- Umami bliver særlig tilgængelig når vi tilbereder råvarer – kogning, modning, lagring, tørring, saltning, røgning og gæring/fermentering

---

Hvordan smager umami?

Smagsløg, med receptorer som er følsomme over for grundsmagene

Forsøgspersoner beskriver at smagen fylder hele tungen

Ord som beskriver umamismag:

- Kødagtig
- Behagelig eftersmag
- Afrunding
- Bred
- Lang
- Dyb
- Fyldig
- Intens
- Kompleks
- Essensen af velsmag

Japan 1908

- Kinunae Ikeda (1864 – 1936)
- Hvad er det der giver japanske supper så meget velsmag?
- Dashi grundfond bestående af:
  - Konbu – tang

Vandigt udtræk af 12 kg konbu

Kemiske analyser frembragte 30 g glutamat

Umami

Glutamat i råvarer – basal umami

Mælk

Æble

Gulerødder

Æg

Svinekød

Worcestershire sauce

Asparges

Ærter

Kartofler

Soltørrede tomater

Soyasauce

Valnødder

Parmesanost

Fiskesauce

Konbu – tørret tang

Fri og bunden glutamat

Mælk

Fri glutamat 1 mg (milligram)/100 g

Bunden glutamat 819 mg (milligram)/100 g

Ærter

Fri glutamat 106 mg (milligram)/100 g

Bunden glutamat 5583 mg (milligram)/100 g

Oksekød

Fri glutamat 33 mg (milligram)/100 g

Bunden glutamat 2846 mg (milligram)/100 g

Tilberedning - kogning, lagring, tørring
fermentering, marinering

Hvad sker der under tilberedning?

- Proteiner nedbrydes til frie aminosyrer
- Glutamat og andre stoffer bliver tilgængelige
- Umamismagen intensiveres

Ikedas forsøg

- Frembragte glutamat af tang - mononatriumglutamat
- Fin ren umami smag
- Kombineret med Katsuobushi – tørret, fermenteret, røget fisk – kraftigere umamismag

Pointe

- Mononatriumglutamat, MSG, Det tredje krydderi skal kombineres med andre råvarer for at give smag

---

Synergi af umami 1+1 = 8

Glutamat i samspil med andre stoffer – specielt gruppen af:
RIBONUCLEOTIDER eksempelvis inosinat

Ribonucleotider findes bla. i:

Asparges
Østershatte
Tomater
Krabbe
Oksekød
Hummer
Kammusling
Reje
Svinekød
Ansjospasta
Katsuobushi

Synergi af umami – klassiske eksempler

- Æg - glutamat
- Bacon – ribonucleotid

- Parmesanost – glutamat
- Tomat – ribonucleotid

Fond

- Gulerødder – glutamat
- Kylling – ribonucleotid

Kylling ala marengo

- Tomat – glutamat
- Æg – glutamat
- Krebs - ribonucleotid
- Kylling – ribonucleotid

Øvelse

- Smag på tomatpasta - glutamat
- Smag derefter på tun – inosinat

- Bland lidt tomatpasta og tun og smag

Synergi af umami

Opmærksomhedspunkt

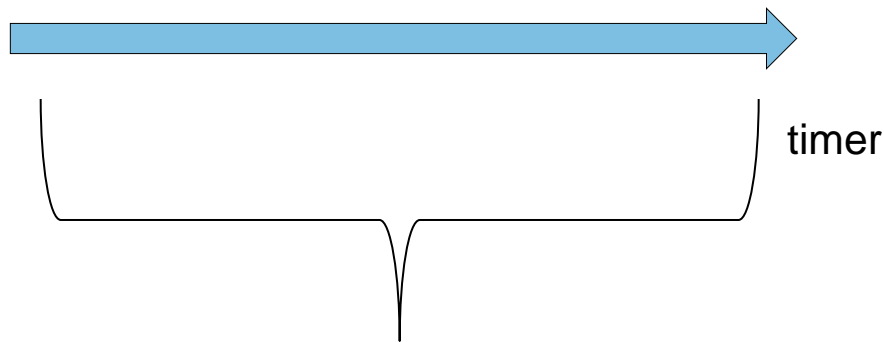
- Umami er en smag der bygger på synergi
- Små mængder af ribonucleotider + glutamat = stor umamismag
- Nogle råvarer indeholder både glutamat og ribonucleotider eks tomat
- Ofte skal råvarer kombineres og tilberedes for at umami frigives.

Simremad – synergi af umami

- Flere umamikomponenter tilstede
- Glutamat + ribonucleotider
- Kød, fjerkræ, fisk, skaldyr
- Grøntsager
- Varierende væsketype
- Tid

Mere kompleks smag – frigivelse af umami – smag modnes

Modning af tomat

Tomat frigør mere og mere fri glutamat opgjort i mg (milligram)/100 g tomat

Grøn	Lyserød	Rød	Fuldmoden	Overmoden	Soltørret
20	74	143	175	263	648

Mere smresmag

- Karamelisering
- Maillard reaktion
- Gourmetsalt kød eller fisk – binder væske og fremhæver umamismag

---

Tilsmagning

- **Sødt** – grøntsager, most, øl, honning, sukker
- OBS nogle aminosyrer smager sødt – alanin
- **Bittert** – Øl, krydderier, det grønne drys ved servering
- **Salt** – hold gerne igen...umami fremhæver salt smag
- **Syre** – eddike, most, citron, frugt - godt med friske indslag i eller til simreretten.

- Osso buco serveres eks med gremolata (citronskal, hvidløg og persille)

- Forskellige teksturer
- Trigiminal påvirkning
- Temperatur

Udstyr

- Stegeso

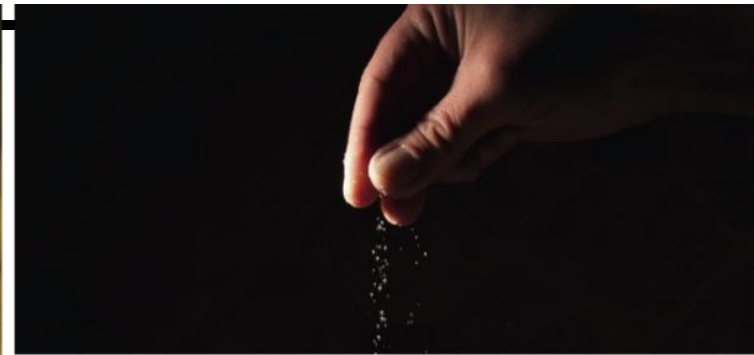
Låg på

- Gryde
  - Konvektionsovn
  - Kipgryde
-
- Sous vide
-
- Lav varme – lang tid

”Når du skal lave mad til 850, er det ikke nok at gange op fra 4.”

Vurdering af smagsprøver

- Se
- Duft
- Smagsbalance
  - Sødt
  - Surt
  - Salt
  - Bittert
  - Umami
- Konsistens
  - Blødt, saftig, cremet
  - Bid, sprødt, knasende, modstand
- Trigeminal påvirkning
- Temperatur

Viden, fordybelse, læs mere

UMAMI. Gourmetæben og den femte smag
En bog af Ole G. Mouritsen & Klavs Strybæk

Om bogen | Forfattere | Nyheder | Bogens kapitler | Opskrifter | Leksikon | Literatur | Links | Umami i medierne | Pressemateriale

Om bogen

Umami. Gourmetæben & den femte smag er den første bog, også i international sammenhæng, som giver en samlet beskrivelse af *umami*, den femte smag, ved at kombinere kulturhistorie, videnskab, madlavning, ernæring og sundhed med en god historie om madkultur, kogekunst og udviklingen af mennesket som en *gourmetæbe*.

Bogen er opstået som et usædvanligt samarbejde mellem en kok og en videnskabsmand, der sammen har udforsket smagen. I bogen berettes de om deres fælles erfaringer og giver en lang række opskrifter og gode råd om, hvordan man selv kan frembringe mere umami ved madlavningen i sit eget køkken. Bogen kan bruges som en kogebog, men er i lige så høj grad tænkt som en kilde til forundring og inspiration.

Ole G. Mouritsen & Klavs Strybæk
Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck A/S
ISBN 978-87-17-04165-3 (2011)

Metodik og smag | AMUkursus | Øvelser | Inspiration

Metodik og smag

Nøglen til god og smagfuld mad

kost & ernæringsforbundet
mestre i mad & sundhed

Umami som sundhedsfremmende faktor

- Mindre salt
- Mere velsmag – vækker appetitten hos brugere i ernæringstruet tilstand
- Mindre sukker og fedt
- Komplekse smage kan bidrage til sansespecifik mæthed
- Tilberedte grøntsager frembringer umami – vi spiser mere
- Rå grøntsager tilsat umamidressing – vi spiser mere

I begynder livet med umami – lad os også leve og slutte det med umamiholdige måltider

Rigtig god
STORE SMAGEDAG

